

PRIMJENA ZNANJA IZ PODRUČJA SOCIJALNE PEDAGOGIJE U EDUKACIJI STUDENATA VISOKE POLICIJSKE ŠKOLE I DJELATNIKA MUP-a RH

Irma Kovčo

Visoka policijska škola, Policijska akademija, MUP RH
Zagreb

SAŽETAK

Rasprave o stanju i trendu kriminaliteta u nekoj zemlji nerijetko za sobom povlače pitanje učinkovitosti policije. Obzirom da je kriminalitet vrlo dinamičan fenomen po svojoj strukturi i da odražava društvo u kojem postoji, logična je i potreba stalnog stručnog usavršavanja i senzibiliziranja policijskih djelatnika. Kriminalistika, kao specifikum policijskog djelovanja, odnosno kao njegovo ishodište, predstavlja, na neki način, sjecište različitih znanosti i znanstvenih disciplina. Jedno od tih područja je i područje socijalne pedagogije. Specifičan interes policijskog obrazovanja (bilo u formi dodiplomskog studija ili stručne edukacije djelatnika MUP-a) iz područja socijalne pedagogije odnosi se na spoznaje i znanja iz područja kriminologije, delinkvenције mladih i socijalne pedagogije.

Ključne riječi: Policijska akademija, edukacija, socijalna pedagogija

UVOD

Svaka suvremena policija treba poznavati dinamiku i strukturu kriminaliteta kako bi mu se učinkovito suprotstavljala. Nerijetko se, međutim, očekuje od policije da riješi problem kriminaliteta na način da ga anulira. To, naravno, nije moguće iz nekoliko razloga. Prvi je taj što je kriminalitet sastavni dio svakog društva, bez obzira na njegovu razvijenost. Drugi razlog je taj što policija ne može sama svojim djelovanjem utjecati na generatore kriminaliteta. Tako i Behr (1994:110) navodi kako "do znatnijeg sniženja stupnja kriminala može doći samo rješavanjem društvenih uzroka, a ne samo djelovanjem i najučinkovitije policije". Ovaj autor smatra kako je kriminalitet "normalni" društveni fenomen te kako moderna policija treba prihvatiti tu činjenicu i pokušati uspostaviti tolerantnu razinu kriminaliteta.

Rad policije je često predmetom oštrih kritika javnosti, no zaboravlja se da je policija samo jedan od subjekata u sustavu društvene reakcije na kriminalitet.

Kada govorimo o hrvatskoj policiji u demokratskom društvu, ne smijemo izgubiti iz vida i

njenu relativnu "mladost" te specifičnosti njenog ustrojavanja. Svima je znano kakav je teret podnijela hrvatska policija u inicijalnoj fazi demokratskih promjena u Hrvatskoj. "Ona je od kolovoza 1990. do rujna 1991. godine imala formalno pravnu, moralnu i faktičnu obvezu vođenja obrambenog Domovinskog rata. U tih godinu i pol dana, gotovo svi profesionalni policajci bili su i policajci i vojnici - ovisno o trenutnim zadacima. Većina ih je višekratno doživljavala promjene: policajac - vojnik - policajac. Najveći dio policajaca oslobođen je obveza u obrambenom ratu tek sredinom 1992. godine. Time policija nije u cijelosti oslobođena svih obveza vezanih uz rat i njegove posljedice" (Morić, 1994). Naravno da ova činjenica ne može biti dovođena u neposrednu vezu s učinkovitošću policije, no treba respektirati činjenicu da je stručno osposobljavanje policije za obavljanje policijskih zadaća u demokratskom društvu kontinuirani proces.

EDUKACIJA STUDENATA

Prije samog opisa edukacije studenata Visoke policijske škole, par riječi uvodno o kontekstu u

kojem se ta edukacija dešava. Visoka policijska škola je visokoškolska i znanstveno-istraživačka ustanova Ministarstva unutarnjih poslova RH u okviru Policijske akademije u Zagrebu. Ova visokoškolska ustanova osnovana je 1971. godine kao Viša škola za unutarnje poslove u dvogodišnjem trajanju. Prvi program je izrađen u suradnji s institutom za kriminologiju iz Lausanne i s fakultetima Zagrebačkog sveučilišta, posebno Pravnim fakultetom. Interfakultetski studij VII stupnja utemeljen je 1986. godine u suradnji s Pravnim fakultetom u Zagrebu. Godine 1990. oba studija ispunila su propisane uvjete i objedinjeni su u Fakultet kriminalističkih znanosti. Obzirom da Fakultet nije bio u sastavu Sveučilišta, mijenja mu se naziv u "Visoka policijska škola".

Visoka policijska škola izvodi tri programa stručnog studija i to:

- stručni studij kriminalist
- stručni studij diplomirani kriminalist
- sa Fakultetom za tjelesnu kulturu izvodi zajednički studij viši sportski trener instruktor u policiji.

Visoka policijska škola je upisana u registar visokih učilišta i djeluje temeljem dopusnice Ministarstva znanosti i tehnologije te time stiče pravo javnosti. Unutarnje ustrojstvo Visoke policijske škole sukladno je Zakonu o visokim učilištima.

Stručni studij kriminalist traje pet semestara i otvoren je za studiranje građana. Nakon diplomiranja stječe se stručni naziv "kriminalist". Dio najboljih studenata nastavlja studiranje u programu diplomirani kriminalist u trajanju od još četiri semestra i nakon diplomiranja stječe se stručni naziv "diplomirani kriminalist".

Za upis u programe Visoke policijske škole raspisuje se svake godine javni natječaj na koji se mogu prijaviti svi građani za upis na prvu godinu u programu "kriminalist" i za upis u program "diplomirani kriminalist" ako su prethodno završili studij VI stupnja, pravnih, politoloških, defektoloških ili prometnih znanosti. U navedenim programima predaje se 57 kolegija: iz područja kriminalističkih, policijskih, pravnih, ekonomskih, sociološko-psiholoških, forenzičkih, medicinskih i drugih društvenih i humanističkih znanosti. Diplomirani kriminalist može nastaviti stručni ili znanstveni poslijediplomski studij u nekom od programa Pravnog fakulteta, Fakulteta političkih znanosti i Fakulteta za defektologiju (<http://kondor.fkz.hr>). 1998. godine je na Visokoj policijskoj školi osnovan stručni poslijediplomski studij iz nasilničkog kriminaliteta.

Neki od kolegija koji su konstitutivni na Odjeku za poremećaje u ponašanju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta imaju svoje mjesto i zna-

čaj i u edukaciji studenata Visoke policijske škole. To su: Kriminologija, Delinkvencija mladih i kriminalitet na štetu djece i maloljetnike te Sociopatologija. Radi moguće usporedbe sa sadržajem istih kolegija na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu, iznijet ćemo glavne sadržaje tih kolegija i njihov osnovni cilj.

Kriminologija - kolegij se sluša u dva dijela - na prvoj godini studija kao Kriminologija opći dio te na trećoj godini studija kao Kriminologija posebni dio. Cilj kolegija se odnosi na upoznavanje studenata s razvojem kriminologije kao znanosti i predmetom bavljenja kriminologije te metodama i etiološkim objašnjenjima delinkventnog ponašanja. Osim toga, cilj kolegija odnosi se na osposobljavanje studenata za razumijevanje određenih fenomenoloških oblika delinkventnog ponašanja, za samostalnu procjenu kriminaliteta pojedinih područja i kriminološku obradu slučaja.

Sadržaj ovog kolegija odnosi se na slijedeće teme:

- Definiranje kriminologije kao znanosti, razvoj kriminološke misli, predmet kriminologije, odnos kriminologije s drugim znanostima, metode u kriminologiji, objašnjenja delinkventnog ponašanja.
- Opseg, kretanje i struktura kriminaliteta: problem "tamne brojke" kriminaliteta, struktura, teritorijalna distribucija kriminaliteta.
- Dob i spol: kriminalitet obzirom na dob, različita objašnjenja kriminaliteta žena.
- Kriminalni povrat: vrste kriminalnog povrata i klasifikacija povratnika, istraživanja povrata.
- Žrtve kriminaliteta: žrtva i znanost o žrtvi, tipovi žrtava.
- Imovinski kriminalitet: teritorijalna rasprostranjenost i modaliteti izvršenja djela, delikti na štetu umjetnina, starina i drugih kulturnih dobara.
- Organizirani i međunarodni kriminalitet.
- Druga devijantna ponašanja i kriminalitet.

Delinkvencija mladih i kriminalitet na štetu djece i maloljetnika je kolegij koji se sluša na četvrtoj godini studija. Cilj ovog kolegija je upoznati studente sa fenomenološkim, etiološkim i kriminalno političkim osobitostima delinkventnog ponašanja djece, maloljetnika i mladih punoljetnih osoba, s naglaskom na sociodemografske i teritorijalne specifičnosti delinkvencije mladih u Hrvatskoj, te sa položajem mladih u Zakonu o sudovima za mladež i Zakonu o kaznenom postupku.

Sadržaj ovog kolegija obuhvaća slijedeće tematske cjeline:

- Bio-psiho-socijalna obilježja mladih.
- Fenomenologija: vrste kaznenih djela, dob i spol, modaliteti delinkventnog ponašanja, kriminalni povrat
- Obiteljske prilike: socioekonomski status obitelji, sastav obitelji, međuljudski odnosi i socijalne pojave u obitelji.
- Škola i kriminalitet mladih: ponašanje u školi, bježanje iz škole, školski neuspjeh, analize i istraživanja u Hrvatskoj.
- Detekcija i prevencija maloljetničke delinkvencije s posebnim osvrtom na ulogu policije.
- Kazneno-pravna reakcija društva na kriminalitet maloljetnika: povijesni osvrt, vrst sankcija, osobitosti kaznenog postupka
- Kazneno-pravna zaštita djece i maloljetnika.

Sociopatologija je kolegij koji se sluša na trećoj godini studija, a cilj ovog kolegija se odnosi na stjecanje osnovnih znanja o devijantnim pojavama, uzrocima devijantnog ponašanja i socijalne dezorganizacije. Cilj je također i usvajanje osnovnih teorijskih znanja i empirijskih istraživačkih spoznaja o pojedinim tipovima i oblicima socijalnih problema.

Kao zajednički cilj ovih kolegija može se izlučiti intencija upoznavanja studenata sa razvojem i suvremenim trendovima u razumijevanju kriminaliteta te osposobljavanje za samostalno analitičko razmišljanje i pristup ovom društvenom problemu te adekvatno djelovanje u konkretnom slučaju. To je ono što je studentima Visoke policijske škole i Odsjeka za poremećaje u ponašanju Edukacijsko rehabilitacijskog fakulteta zajedničko.

EDUKACIJA DJELATNIKA MUP-A

Kao i u prethodnom dijelu i ovdje uvodno navodimo osnove organizacijske sheme Ministarstva unutarnjih poslova RH, a radi lakšeg razumijevanja sadržaja i njegova značaja.

Ministarstvo unutarnjih poslova, prema svojim obilježjima, ima obilježja centralizirane jedinstvene organizacije, što znači da je cijelo Ministarstvo jedinstvena organizacija koja slijedi linijski model organizacije, koji u službenim odnosima čini hijerarhija zasnovana na načelima subordinacije i koordinacije. Unatoč tome što se ustrojstvo Ministarstva svrstava među tipove linijske organizacije, zadaće i ovlasti Ministarstva unutarnjih poslova, broj uposlenih djelatnika, tradicija i posebne zadaće, doveli su do tzv. Mješovitog organizacijskog ustrojstva koje u osnovi ima linijsku organizaciju, ali su u njoj ugrađeni i elementi moderne funkcionalne organizacije, divizionalne organizacije pa čak i elementi matričnog

ustroja (Jurina, Jurković, Pušeljić, 1995).

Ustrojstvene jedinice Ministarstva unutarnjih poslova su slijedeće: Služba za zaštitu ustavnog poretka, Sektor policije, Sektor kriminalističke policije, Sektor specijalne policije, Sektor za inspekciju, upravne poslove i strance, Sektor operativne tehnike, Sektor za kadrovske, pravne i obrazovne poslove, Sektor materijalno financijskih poslova i Sektor za zaštitu od požara i civilnu zaštitu. Svaki od sektora sastoji se od specifičnih odjela. U okviru Sektora kriminalističke policije 1996. godine je ustrojen odjel za suzbijanje maloljetničke delinkvencije. Ovakva ustrojstvena inovacija u sustavu Ministarstva unutarnjih poslova RH jasno svjedoči o osviještenosti hrvatske policije o posebnosti maloljetničke delinkvencije i kriminaliteta na štetu djece i maloljetnika u ukupnom kriminalitetu te o nužnosti drugačijeg pristupa problemu (Kovčo, Bilokapić, 1997).

Sadržaj rada ovog Odjela obuhvaća rad na suzbijanju svih oblika delinkventnog ponašanja djece i maloljetnika te rad na jačanju kazneno-pravne zaštite djece i maloljetnika, poštujući odredbe Konvencije o pravima djeteta, Standardnih minimalnih pravila UN-a za primjenu sudskih postupaka prema maloljetnicima te drugih pravila o postupanju u slučajevima maloljetničke delinkvencije. Potrebu posebnog policijskog postupanja prema maloljetnicima predviđa i Zakon o sudovima za mladež koji člankom 66 stavak 2 navodi kako "u predmetima kaznenih djela maloljetnika postupaju službenici redarstvenih vlasti specijalizirani za poslove maloljetničkog kriminaliteta (Zakon o sudovima za mladež, 1997).

U oživotvorenju rada na zapažanju, otkrivanju i utvrđivanju raznovrsnih preddelinkventnih i asocijalnih ponašanja djelatnici policije trebaju inicirati i/ili unaprjeđivati već postojeću suradnju s ostalim nadležnim tijelima i ustanovama čime se postiže učinkovit dijalog i problem osvjetljava iz više pravaca te se odgovornost (koja ponekad može paralizirati učinkovitu akciju) ravnopravno dijeli.

Poseban naglasak u policijskom postupanju u maloljetničkim slučajevima odnosi se na prikupljanje obavijesti o maloljetnikovoj osobnosti i ponašanju, obitelji, tijeku školovanja te načinu provođenja slobodnog vremena. Ovo proizlazi iz specifičnosti kaznenog postupka prema maloljetnicima gdje središnje mjesto ne pripada vrsti i težini kaznenog djela i posljedici, već upravo obilježjima osobnosti i ponašanja maloljetnika. Upravo u ovom dijelu policijskog rada je potrebno poznavanje određenih socijalno pedagoških znanja.

Osim slučajeva kada se maloljetnici pojavljuju kao počinitelji kaznenih djela, važan dio interesa predstavljaju i oni slučajevi u kojima se djeca i maloljetnici pojavljuju kao žrtve određenih

kaznenih djela. Učinkovita djelatnost na ovom području znači prevenciju poremećaja na planu mentalnog zdravlja, ali i prevenciju delinkventnog ponašanja.

Obzirom da određeni dio djelatnika ovog Odjela nisu po osnovnoj struci kriminalisti ili diplomirani kriminalisti, Odjel provodi sustavno stručno osposobljavanje i usavršavanje u formi stručnih seminara, a koje realizira u suradnji s Policijskom akademijom i drugim nadležnim ministarstvima (Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo rada i socijalne skrbi, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo prosvjete i športa). Na taj način se, osim edukacije djelatnika, uspostavlja i vrlo aktivna suradnja s ostalim elementima sustava prevencije maloljetničke delinkvencije u kojoj se policija pojavljuje kao proaktivan činitelj te suradnje.

Značajno je istaknuti kako je u pripremi program specijalističkog obrazovanja djelatnika Odjela za suzbijanje maloljetničke delinkvencije.

Program stručnih seminara zapravo predstavlja odabrane dijelove sadržaja prethodno navedenih kolegija.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Hrvatska policija je, kao i policije drugih zemalja, sastavni dio državne vlasti i središnji dio sustava sigurnosti koji se ostvaruje mnogim funkcijama policije - preventivnom, represivnom, obrambenom, razvojno-istraživačkom te nadzornom, a sve su opet u vrlo živoj interakciji. Suvremene policije stavljaju naglasak na preventivno djelovanje. Preventivnu funkciju hrvatske policije u demokratskom društvu je nužno inkorporirati u strategiju razvoja društva tako da ona postane briga svih građana. Problem u vezi s prevencijom u hrvatskoj policiji (prema: Jurina, Jurković, Pušeljić, 1995) najizraženiji je u nedovoljnoj brizi za razvoj

i definiranje preventivnog rada, kao i dosadašnje ocjenjivanje učinkovitosti policije prema njenom represivnom radu.

Kako bi policija mogla preventivno djelovati, potrebna su joj znanja i vještine mnogih znanosti i znanstvenih disciplina. Kada govorimo o društvenoj uvjetovanosti i generatorima kriminaliteta i asocijalnih ponašanja imamo na umu prvenstveno znanja iz područja kriminologije i socijalne patologije, dok, respektirajući specifičnosti bihevioralnog pečata dobi, imamo na umu znanja iz područja maloljetničkog kriminaliteta. Obzirom da policija mora biti upoznata s najnovijim dostignućima i saznanjima mnogih znanosti i znanstvenih disciplina, ne čudi raznovrsnost sadržaja kolegija koji se slušaju na Visokoj policijskoj školi i specijalizacija djelatnika po određenoj liniji rada. U skladu s tim, može se iz svega navedenog zaključiti kako su spoznaje i znanja koje predstavljaju centralni dio korpusa profesije socijalnog pedagoga zapravo vrlo važan dio profesije suvremenog policajca.

LITERATURA

1. Behr, R.(1994): Modernizacija društva i policijske aktivnosti. Seminar: Uloga policije u demokratskom društvu, MUP RH, Zagreb.
2. Jurina, M., Jurković, S., Pušeljić, M.(1995): Elementi organizacije policije. MUP RH, Zagreb.
3. Kovčo, I., Bilokapić, R.(1997): Policija i prevencija maloljetničke delinkvencije. Policija i sigurnost, Vol. 6, br. 4: 364-372.
4. Morić, J.(1994): Uloga policije u demokratskom društvu - dosezi hrvatske policije. Seminar: Uloga policije u demokratskom društvu, MUP RH, Zagreb.
5. Zakon o sudovima za mladež. Narodne novine, broj 111, 1997.

IMPLEMENTATION OF SOCIOPEDAGOGICAL KNOWLEDGE IN THE EDUCATION OF POLICE ACADEMY STUDENTS AND THE TRAINING OF POLICE OFFICERS OF MUP RH

Summary

Discussions about the situation and the trend of criminality in a country often lead to the question about the effectiveness of the police force. Since criminality is in its structure a very dynamic phenomenon and reflects the society wherein it exists, the need for continual improvement and sensitization of police officers appears as a logical consequence. Criminology, as a specific field of police activity represents in a way the intersection of various sciences and scientific disciplines. One of these is also the area of Social Pedagogy. The specific interest of police officers education (either in form of college education or professional training of police officers) related to the Social Pedagogy includes the knowledge from the fields of criminology, juvenile delinquency and Social Pedagogy.

Key words: Police Academy, education, Social Pedagogy